

TEHNICA LEGISLATIVĂ ȘI ROLUL EI ÎN ACTIVITATEA DE LEGIFERARE

Valeriu BUJOR, Larisa BUGA

Publicat în *Jurnalul Juridic Național: Teoria și Practica*, nr. 3. 2013, p.p. 8-14

SUMMARY

This article targets people interested in theoretical and practical study of the problem of legislative technique. It was revealed and outlined the purpose of the study and emphasized controversy views and authors' vision towards the definition of legal technique concept. At the same time, the article exposes key moments on the origin and evolution of the legal technique concept, after which, through a detailed analysis it is highlighted the importance of the legislative technique as a science and branch of law (as part of the legal technique).

Keywords: *legal technique, legislative technique, formal legislative.*

REZUMAT

Acest articol este destinat persoanelor cointeresate în studiul teoretic și aplicativ al problemei tehnicii legislative. A fost scos în evidență și trasat scopul studiului și reliefate opinii controversate și viziunea autorilor vis-a-vis de definirea conceptului de tehnică juridică. Totodată, în articol sunt expuse momentele cheie privind originea și evoluția conceptului de tehnică juridică, după care, printr-o analiză detaliată se recurge la statuarea importanței tehnicii legislative, ca știință și ramură a dreptului (ca parte componentă a tehnicii juridice).

Cuvinte-cheie: *tehnică juridică, tehnică legislativă, legistică formală.*

Introducere. Evidențierea rolului tehnicii legislative în activitatea de legiferare impune, în mod necesar, pentru început, realizarea unei sinteze asupra conceptului de tehnică juridică, dată fiind legătura strânsă dintre acestea.

Scopul. Etapa actuală pe care o traversează Republica Moldova în procesul de integrare în Uniunea Europeană impune conformarea legislației țării la standardele europene. Or procesul de reliefare a legislației se face în strictă conformitate cu anumite reguli de tehnică legislativă. Prin acest articol autorii și-au propus scopul de a evidenția rolul și locul tehnicii legislative în procesul de elaborare a actelor normative, precum și specificarea cadrului normativ în acest domeniu.

Metode și materiale. În procesul studiului problemei și dezvoltării scopului propus, au fost utilizate metoda logicii formale, metoda sintezei și analizei, metoda comparativă, metoda istorică.

Rezultate obținute și discuții

Tehnica juridică: noțiune și evoluție. Potrivit „dicționarului explicativ al limbii române” (1998) cuvântul *tehnică* înseamnă „ansamblu de procedee și deprinderi folosite într-un anumit domeniu de activitate; totalitatea procedeeelor întrebuintate în practicarea unei meserii, a unei științe etc. [1, p. 1079].

În general, prin tehnică se înțelege un ansamblu de metode, procedee și reguli care, îmbinate cu o anumită măiestrie personală a celui ce le aplică, sânt utilizate în vederea executării unei lucrări, în practicarea unei profesii oarecare. Tehnica reprezintă, deci, un gen de cunoaștere, care trebuie să permită, pornind de la știință, folosirea practică a unui fenomen, a unei legi științifice.

În literatura de specialitate pot fi atestate mai multe definiții și explicații ale *tehnicii juridice*, unele mai generale, altele mai concrete.

Astfel, V. Hanga înțelege prin *tehnică juridică* totalitatea procedeeelor de ordin material și intelectual, care urmăresc aplicarea principiilor de drept la realitățile concrete ale vieții sociale. Venind cu unele precizări, autorul subliniază că știința dreptului stabilește anumite principii generale, iar tehnica juridică urmărește să le aplice în mod concret la varietatea și complexitatea vieții sociale. Respectiv, tehnica juridică presupune folosirea anumitor elemente convenționale, care să adapteze și să actualizeze principiile generale și abstracte ale dreptului la finalitățile concrete și precise ale societății [2, p. 5].

Printr-o formulă asemănătoare, tehnica juridică este definită de N. Popa, în viziunea căruia aceasta presupune ansamblul mijloacelor, procedeeelor, artificiilor prin care necesitățile pe care le înfățișează viața socială capătă formă juridică (se exprimă în conținutul normei de drept) și se realizează apoi în procesul conviețuirii umane [3, p. 226].

Într-o manieră mai concretă tehnica juridică este explicată de către I. Craiovan, care o privește ca pe un proces complex ce desemnează anumite reguli, principii, metode, procedee, operații folosite pentru elaborarea, realizarea, aplicarea și interpretarea normelor juridice [4, p. 263].

Într-o altă accepțiune, tehnica juridică desemnează totalitatea mijloacelor, metodelor, procedeeelor și tehnicilor utilizate de organele puterii de stat în procesul de inițiere, elaborare, adoptare și aplicare a actelor normative [5, p. 194].

Cercetătorii autohtoni d. Baltag și Al. Guțu consideră că *tehnica juridică* reprezintă ansamblul procedeeelor și metodelor folosite în scopul traducerii optime în acte normative a voinței de stat, precum și în scopul realizării și aplicării acestora în viață. În viziunea acestora, tehnica juridică este un concept complex, care cuprinde atât tehnica elaborării dreptului, cât și tehnica realizării, aplicării, interpretării și sistematizării dreptului [6, p. 201].

În baza acestor definiții pot fi punctate câteva momente principale care configurează

conceptul tehnicii juridice:

- ea presupune un ansamblu de reguli, principii, metode, procedee etc.;
- acestea sânt folosite în procesul de elaborare a dreptului și în cel de aplicare a acestuia;
- acestea sânt folosite de către organele puterii de stat.

Istoria apariției și evoluția tehnicii juridice. Tehnica juridică are o istorie ce se contopește cu istoria și evoluția dreptului. Vorbind despre evoluția tehnicii juridice, practic dezvoltăm evoluția dreptului, a normelor de drept.

Este de menționat că totul a început de la acumularea experienței practice în sfera creării dreptului, în timp ce înțelegerea teoretică (științifică) s-a produs cu mult mai târziu și încă mult timp a rămas în urmă de aceasta. Astfel, procesul evoluției dreptului (inclusiv a tehnicii juridice) este convențional divizat în trei etape: *etapa dreptului arhaic (antic)*, *etapa dreptului feudal și etapa dreptului tradițional (dezvoltat)*. În fiecare etapă dreptul (normele juridice) capătă trăsături distincte [7, p. 46].

Dreptul antic se caracterizează prin faptul că normele de conviețuire socială la acel moment aveau un caracter local. Adică, fiecare comunitate de oameni (organizată în obște, sat, trib, gintă, popor) dispunea de sistemul său propriu de norme (de unde și denumirea *dreptul gentilic*).

Normele dreptului arhaic sânt elaborate „de jos”, de către însuși poporul (drept al poporului). Acest fapt a determinat ca regulile stabilite de către popor, pe parcursul aplicării și respectării lor, să devină adevărate obiceiuri, cutume. În momentul în care aceste obiceiuri încep a fi protejate, iar cei care le încalcă sânt supuși unor măsuri de sancționare de către persoane concrete, obiceiurile devin norme, reguli de drept (de aici denumirea de *drept cutumiar*).

Prin esență, dreptul din această perioadă este calificat ca fiind unul „primitiv”, deoarece îi lipsesc multe elemente care să-i confere statutul de drept în adevăratul sens al cuvântului.

Norme de drept scrise în această perioadă erau puține, în cea mai mare parte dreptul având un caracter oral. Sub acest aspect, dreptul arhaic este o lume a regulilor nescrise, transmise pe cale orală din generație în generație, sub formă de povești, zicători, obiceiuri. De aceea, destul de puține izvoare de drept din această perioadă au rămas până în prezent.

Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem una din moștenirile incontestabile ale acestei perioade – **dreptul roman**, căruia îi revine meritul creării alfabetului juridic, considerat un adevărat progres în domeniul tehnicii juridice. Dacă nu ne-au lăsat o teorie științifică încheată a elaborării dreptului, elaborările tehnice ale dreptului roman, precizia și calitatea definițiilor, logica și consecvența gândului juridic – toate acestea sânt dovadă și mărturisesc marea artă a jurisconsultilor Romei. Acest lucru a făcut ca asemenea construcții să poată străbate timpul, să poată fi cunoscute, peste mii de ani, de orice legislator [8, p. 26].

Dreptul feudal prezentând anumite progrese față de cel antic, este considerat a fi un drept

al claselor, dată fiind stratificarea pronunțată a societății. Prin esență, fiecare categorie socială dispunea de dreptul său, de normele sale de conviețuire. Fiind slab dezvoltat sau chiar neexistând un mecanism eficient de constrângere, acest drept mai este numit și *protodrept* (un predecesor al dreptului).

Normele dreptului din perioada feudală sânt îmbrăcate atât într-o formă orală, cât și scrisă. Spre deosebire de normele dreptului antic, pentru care forma scrisă constituia o excepție, pentru normele dreptului feudal forma scrisă devine deja ceva obișnuit. Cu toate acestea, actele normative nu predomină în sistemul izvoarelor de drept, cele mai răspândite fiind înțelegerile (contractele) și precedentele judiciare (hotărârile judecătorilor care deja erau emise în formă scrisă).

Dreptul tradițional (al societății industriale). În perioada modernă, a societății industriale, apar deja subiecții speciali ai procesului de elaborare a normelor de drept (de la început regii, ulterior – parlamentele). Dacă anterior normele erau create de către reprezentanții claselor în contextul soluționării unor probleme cotidiene (având un caracter cazual), deja în această perioadă funcția legislativă este acordată regilor. Aceștia de la început au exercitat-o în funcție de problemele ce necesitau soluții de moment, ulterior devenind o funcție permanentă.

O trăsătură specifică normelor acestei perioade rezidă în caracterul lor general și abstract. Totodată, materia legislativă tot mai frecvent capătă o structură complexă, textul actelor fiind deja structurat în compartimente, capitole, paragrafe. În cuprinsul actelor normative de forma codurilor apar deja compartimente ca partea generală și partea specială. Actele sânt inițiate cu preambule, dispoziții generale și finalizate cu dispoziții tranzitorii. Prin urmare, actele devin mai compacte și mai accesibile pentru utilizare.

Printre procedeele de tehnică juridică utilizate în această perioadă pot fi menționate [7, p. 67]:

- definirea noțiunilor;
- divizarea normelor pe segmente (dispoziții referitoare la obiect, dispoziții pentru subiecți cu indicarea drepturilor și libertăților, stabilirea măsurilor de răspundere juridică, formularea condițiilor speciale de aplicare a normelor, atribuirea de privilegii anumitor subiecți de drept etc.);
- folosirea construcțiilor juridice (precum componența de infracțiune);
- folosirea prezumțiilor de drept (cum ar fi prezumția de nevinovăție);
- folosirea ficțiunii de drept (de exemplu, recunoașterea cetățeanului ca decedat);
- folosirea axiomelor de drept („nu poți fi judecător în propriul proces”);
- folosirea unor termeni juridici speciali (de exemplu, „afect”, „ofertă” etc.).

Concomitent, tot mai pronunțat devine caracterul sistemic al dreptului, datorită ramificării acestuia. Astfel, sânt trasate demarcații clare între ramurile de drept. devine inacceptabilă includerea într-un singur act normativ nu doar a normelor materiale și procesuale, dar și a normelor

materiale din diferite ramuri de drept. de rând cu specializarea ramurilor de drept, poate fi observată și specializarea actelor normative aparținând aceleiași ramuri de drept. Reglementarea juridică a oricărei sfere a vieții sociale devine o regulă. Fiecare tip de relații sociale este reglementat prin acte normative distincte.

Poate fi observată și creșterea rolului principiilor de drept. Sporește nivelul de definire formală a normelor de drept. Acestea devin cu mult mai concrete și mai lapidare (laconice, concise) și sânt exprimate destul de compact. datorită acestui fapt, devin clare limitele legalului și ilegalului, subiecții de drept își înțeleg deja drepturile, libertățile și obligațiile, formele și măsurile de răspundere pentru încălcarea normelor juridice. Prin urmare, dreptul capătă un caracter formal pronunțat, fapt ce contribuie la evitarea interpretării și aplicării arbitrare a normelor juridice.

Un alt moment important rezidă în faptul că normele sânt deja consacrate în acte oficiale (acte normative, hotărâri judecătorești, contracte etc.). Un număr impunător al acestora sânt inserate în cuprinsul legilor, impunând-se tot mai mult și actele normative ale guvernelor, ministerelor și ale altor autorități de stat.

Astfel, din câte se poate observa, tehnica juridică a parcurs un drum destul de lung [7, p. 46-73], mai ales sub aspectul său practic, pentru ca astăzi să dispună de un caracter destul de complex și sofisticat.

Totodată, trebuie să precizăm că interesul științific față de procesul și metodologia elaborării dreptului, a normelor de drept a apărut relativ recent. Cu 200 de ani în urmă, gândirea juridică începe să se preocupe de latura teoretică a procesului de elaborare a dreptului (procesul legislativ). desigur, diferite reflecții în acest sens pot fi atestate și ceva mai înainte, dar abia în sec. XVII-XIX au început să apară lucrări de tehnică juridică.

Astfel, pe parcursul timpului, la dezvoltarea tehnicii juridice și-au adus contribuția:

F. Bacon (1561-1626), care s-a expus pentru caracterul lapidar al limbajului juridic (considerând-o drept o axiomă), precum și pentru caracterul exact al normelor, pentru a se evita înțelegerea neuniformă a acestora. Un alt merit al lui este ca pentru prima dată a menționat despre incorporare ca modalitate de sistematizare a dreptului.

Ch. Montesque (1689-1755) a emis câteva principii de formulare a legilor: simplitatea propozițiilor, exactitatea, concizia materiei normative.

I. Bentam (1748-1832) a reflectat atât asupra legilor, cât și a regulilor de formulare a lor; a abordat problema limbajului legilor și a structurii interne a actelor normative.

F. K. Von Savigny (1779 –1861) este cel dintâi care a utilizat noțiunea de tehnică în drept; el distinge în drept un aspect politic, opera spontană a conștiinței populare, și un aspect tehnic, care reprezintă elaborarea științifică a dreptului de către juriști. Prin urmare, Savigny nu distinge tehnica și știința, pe care – dimpotrivă – le identifică, știința fiind înțeleasă în sensul de cunoaștere

a dreptului și de elaborare a lui.

Contribuția cea mai remarcabilă este considerată a fi cea a lui *R. von Iering* (1818-1892), și nu doar pentru că a elaborat o monografie intitulată „Tehnica juridică”. El a formulat însuși definiția tehnicii juridice, cu toate că înțelegea prin aceasta doar tehnica legislativă. De asemenea, a formulat numeroase reguli de întocmire a legilor, realizând și o clasificare a acestora (reguli de simplificare calitativă și de simplificare cantitativă).

O altă personalitate a fost **F. Géný** (1861–1959), care, în lucrarea sa fundamentală „*Science et technique en droit prive positif*”, analizează pentru prima dată, adânc și multilateral, raportul dintre știință și tehnica juridică, făcând o delimitare între aceste categorii, pornind de la cele două concepte – „datul” și „construitul”. Respectiv, tehnica juridică este percepută de savant ca o creație artificială, un rezultat al voinței oamenilor care caută să transpună „datul” în formă juridică, adică să-l construiască. De aceea, „construitul” reprezintă un rezultat al voinței și acțiunii oamenilor, o creație a acestora.

Merită a fi menționată și contribuția lui *J. Dabin* (1889-1971), considerat a fi unul dintre părinții tehnicii legislative, care face o distincție clară între „tehnica juridică materială”, care privește fondul reglementării, și „tehnica juridică formală”, care se referă la utilizarea procedurilor tehnice – logice, semantice, filologice chiar –, destinate să asigure o cât mai bună percepție a comandamentului juridic în ordinea socială.

Tehnica legislativă ca parte a tehnicii juridice. În general, conținutul noțiunii de tehnică juridică ne apare ca fiind deosebit de complex, el implică momentul receptării de către legiuitor a comandamentului social, aprecierea sa selectivă și elaborarea normei (tehnica legislativă), dar cuprinde, de asemenea, și momentul realizării (al transpunerii în viață) a normei de drept construite de legiuitor (tehnica realizării și interpretării dreptului).

Prin urmare, *tehnica juridică* cuprinde două segmente principale [5, p. 194]:

- un prim segment este acela al creării dreptului, care parcurge trei etape: inițierea, elaborarea și adoptarea actului normativ. Acest segment este definit drept *tehnica legislativă*;
- un al doilea segment este acela al aplicării actelor normative, respectiv al transpunerii în viață a normelor juridice. Acest segment este definit drept *tehnica realizării dreptului*.

Uneori se confundă tehnica juridică cu tehnica legislativă, printr-o reducere nejustificată a sferei primei doar la procesul elaborării normative. Dar, din câte se poate observa, există o distincție clară între aceste două categorii.

Sub aspect conceptual, *tehnica legislativă* este definită de către F. Mrejeru ca fiind un ansamblu de metode și procedee folosite în activitatea de elaborare a proiectelor de legi și a altor proiecte de acte normative, care ajută la determinarea unor soluții legislative judicioase alese – potrivit cerinței sociale – și, deopotrivă, la modul de exprimare a acestora în texte corespunzător

redactate [9, p. 122].

N. Popa înțelege prin *tehnica legislativă* partea constitutivă a tehnicii juridice care este alcătuită dintr-un complex de metode și procedee menite să asigure o formă corespunzătoare conținutului (substanței) reglementărilor juridice. Ea privește, strict, construirea soluțiilor normative de către legiuitor, acțiune ce se prezintă ca o sinteză și un bilanț al experiențelor dobândite în trecut de participanții la viața socială, experiențe filtrate din perspectiva judecăților de valoare a legiuitorului [3, p. 226].

În opinia prof. I. Craiovan, *tehnica legislativă* este ansamblul principiilor, metodelor și procedurilor folosite în procesul de elaborare a actelor normative [4, p. 263].

Astfel, vorbind despre tehnica legislativă, într-un limbaj simplificat înțelegem trei momente importante:

- un sistem de cunoștințe referitoare la modul de elaborare a actelor normative;
- un sistem de deprinderi practice de întocmire a actelor normative;
- un sistem de norme juridice care reglementează procesul de elaborare a actelor normative.

În doctrina de specialitate din România, în loc de „tehnica legislativă” este preferată denumirea de „legistică formală” (sintagmă utilizată și în literatura occidentală), pentru a se evita de la bun început orice echivoc. Aceasta deoarece termenul de „tehnica legislativă” poate avea câteva semnificații. după cum precizează V. D. Zlătescu, a legifera este o știință, este în același timp o artă, dar este totodată și o tehnică [10, p. 13].

În același timp, se face distincție între „legistica formală” și „legistica materială” (politica legislativă), care are drept obiect conceperea scopurilor și mijloacelor unei acțiuni legislative, prin discernerea a ceea ce este de dorit de ceea ce este posibil. deci, legistica materială se referă la sistemul de acțiune pe care îl reprezintă legislația. Ea divizează procesul legislativ în mai multe faze și furnizează recomandări metodice pentru a ameliora eficacitatea legii [5, p. 28].

La rândul său, legistica formală (sau tehnica legislativă) este arta de a face legi; ea reprezintă o parte a științei legislative ce are drept obiect aplicarea opțiunilor politicii legislative și constă nu numai în redactarea textului de lege sau, mai general, în organizarea sa (prezentare formală, plan, titluri, diviziuni etc.), dar și în alegerea și coordonarea modurilor de enunțare a normei de drept și a procedeele tehnice de realizare [8, p. 32].

Alți cercetători susțin însă că legistica formală nu se confundă cu tehnica legislativă, deoarece ea se referă atât la normele metodologice de redactare a actelor normative, cât și la regulile de procedură legislativă. Cu toate acestea însă, legistica formală sau tehnica legislativă nu poate fi tratată doar ca un ansamblu de reguli cu caracter metodologic, apte să reglementeze doar aspectele tehnice ale procesului de elaborare a actelor normative. Aceasta deoarece adoptarea unei legi este supusă unei duble condiționări: prima de ordin tehnic metodologic și a doua de ordin

politic. Cu alte cuvinte, adoptarea legii este supusă nu numai regulilor de tehnică legislativă, ci și normelor care fac obiectul procedurii legislative [11, p. 6]. din aceste considerente, se susține că legistica formală constituie o ramură distinctă de drept.

Tehnica legislativă ca ramură de drept. Problema tehnicii juridice și a metodologiei elaborării normelor juridice nu este numai o problemă ce ține de știința juridică, ci, sub anumite aspecte, se transformă ea însăși într-o reglementare juridică, devine o obligație juridică pentru organele de stat, când pregătesc, inițiază un act normativ (fiind reglementate nemijlocit în legi, Constituție). În acest sens, în perioada contemporană, în unele țări au apărut așa-numitele metodologii de tehnică juridică, aprobate de organele de stat, în care se reglementează modul, formele, procedeele pe care le folosesc acestea în elaborarea actelor normative [4, p. 264].

În unele state, astfel de metodologii au căpătat putere de lege, spre exemplu: *Legea privind actele normative*, adoptată în Bulgaria (1973), *Normele legislative din Polonia și Ungaria*, *Directivile privind procedura preliminară în materie de legiferare* din Elveția (1970), *Ghidul canadian pentru redactarea legislativă franceză* (1980) etc.

Ridicarea la rangul de acte normative a unor astfel de metodologii consacră un adevărat drept al elaborării dreptului și transformă tehnica legislativă într-o adevărată ramură de drept de sine stătătoare [10, p. 16].

Pornind de la faptul că adoptarea legii este supusă nu numai regulilor de tehnică legislativă, ci și normelor ce fac obiectul procedurii legislative, se consideră că legistica formală/tehnica legislativă are ca obiect atât metodologia elaborării actelor normative, cât și regulile procedurii legislative. Ambele categorii de norme au caracter formal și respectarea lor este o condiție sine qua non pentru a se trece de la „dat” la „construit” în drept, de la interesul pentru apariția unei reglementări juridice la un act normativ, apt să producă efecte juridice [11, p. 6].

Privită din acest unghi de vedere, legistica formală este considerată, în primul rând, o ramură distinctă de drept, și în al doilea rând, o știință juridică de sine stătătoare. Concretizând, I. Vida susține că legistica formală este o ramură de drept de sine stătătoare, deoarece este formată dintr-un ansamblu de norme juridice care reglementează un grup omogen de relații sociale pe baza unei metode distincte de reglementare și a unor principii specifice. Astfel, cercetătorul atestă existența unei categorii distincte de norme juridice, care reglementează procesul de creare a dreptului, procesul de elaborare a actelor normative, norme care nu fac obiectul unei ramuri de drept (normele de tehnică legislativă), sau chiar dacă fac parte dintr-o astfel de ramură de drept (regulile de procedură legislativă se consideră că aparțin dreptului constituțional sau instituției acestuia, cunoscute sub denumirea de drept parlamentar), acest lucru nu împiedică gruparea lor și într-o altă ramură de drept, având în vedere scopul distinct al acestei apartenențe [11, p. 7].

Generalizând, cercetătorul conchide că legistica formală înglobează un set de norme juridice

care nu aparțin niciunei alte ramuri de drept – *normele tehnicii legislative* (care definesc părțile constitutive ale actului normativ, structura, forma și modul de sistematizare a conținutului acestuia, procedeele tehnice privind modificarea, completarea, abrogarea, publicarea și republicarea actelor normative, precum și limbajul și stilul actului normativ [8, p. 32]). Acestor norme juridice li se adaugă normele care reglementează procedura legislativă. Apartenența acestor norme la logistica formală este determinată de strânsă lor legătură cu normele tehnicii legislative. Această îngemănare a celor două categorii de norme juridice este impusă de scopul comun pe care îl urmăresc: adoptarea legii [11, p. 6].

O precizare în context este mai mult decât necesară. Logistica formală este valabilă în limitele marelui sistem de drept romano-germanic. Numai în cadrul acestuia legea scrisă și, în primul rând, Codurile reprezintă principalul, dacă nu chiar singurul izvor de drept de luat în considerație; cutuma, de exemplu, are în acest sistem un loc cu totul minor. În alte mari sisteme de drept, în care principalul izvor de drept este fie practica judiciară (ca în *common-law*), fie anumite cărți sacre (ca în dreptul musulman sau în alte mari sisteme religioase și tradiționale), problema tehnicii legislative nu se mai pune.

Referindu-ne nemijlocit la situația din Republica Moldova, precizăm că aici, ca și în alte state, preocuparea pentru problemele tehnicii juridice a dus la elaborarea de către autoritățile publice a unor norme metodologice de tehnică legislativă, destinate statornicirii și elaborării celor mai importante principii, reguli și procedee care trebuie folosite în procesul de elaborare și aplicare a dreptului.

Raportate la finalitatea lor, normele metodologice de tehnică legislativă au ca scop orientarea și coordonarea, într-o concepție unitară, a activității de pregătire și sistematizare a proiectelor de acte normative, furnizând, totodată, autorităților elaboratoare un îndrumar pentru ca proiectele de acte normative întocmite să întrunească condițiile specifice reglementărilor juridice, atât sub aspectul eficienței sociale, cât și în ceea ce privește corecta lor exprimare în texte legale.

De lege lata, elaborarea actelor normative este reglementată prin următoarele acte: *Constituția Republicii Moldova* [12], *Legea privind actele legislative* [13], *Legea privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale* [14], *Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului* [15], *Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale* [16], *Legea privind procedura publicării și republicării actelor normative și a rectificărilor operate în ele* [17], *Legea privind transparența în procesul decizional* [18], *Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară* [19] etc.

Sintagma „norme de tehnică legislativă” poate fi atestată în cuprinsul *Legii privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale*, în art. 6 al căreia este stabilit: „(1) Normele de tehnică legislativă asigură sistematizarea, unificarea și coordonarea actelor normative, caracterul adecvat al conținutului și formei lor juridice. (2) Normele de tehnică legislativă definesc părțile constitutive ale actului normativ, structura, forma și modul de sistematizare a conținutului acestuia, procedeele tehnice privind modificarea, completarea, abrogarea, precum și limbajul și stilul actului normativ”.

Obligativitatea acestor norme este reglementată în art. 7, potrivit căruia „normele de tehnică legislativă sânt obligatorii la elaborarea proiectelor de acte normative ale Guvernului, ale altor autorități ale administrației publice centrale, ale autorităților unităților teritoriale autonome cu statut juridic special, precum și ale altor autorități ale administrației publice locale”.

În ceea ce privește *Legea privind actele legislative*, în pofida faptului că practic cuprinde în sine majoritatea normelor de tehnică legislativă, nu fixează expres acest fapt. doar în art. 5 alin. (2) pct. b) stipulează ca o condiție generală obligatorie a actului legislativ „să fie întocmit conform tehnicii legislative și normelor limbii literare”.

O anumită unificare a materiei se propune în proiectul *Legii privind actele normative* [20], care în art. 1 alin. (1) prevede: „Prezenta lege stabilește categoriile și ierarhia actelor normative, modul de inițiere, elaborare, avizare, expertiză, redactare, interpretare, intrare în vigoare și încetare a acțiunii actelor normative, precum și normele de tehnică legislativă utilizate în acest sens.” În același timp, *Legea* definește „tehnica legislativă” ca fiind totalitatea de norme, metode și procedee menite să asigure forma sistemică și coordonată a conținutului reglementărilor juridice (art. 2).

Dincolo de particularitățile reglementării juridice a normelor de tehnică legislativă, este evident că acestea există și sânt obligatorii pentru procesul legislativ, respectarea lor fiind condiția principală a calității și eficienței actelor normative elaborate și adoptate de autoritățile statului (moment susținut de majoritatea cercetătorilor [21, p. 71], [22, p. 193], [23, p. 46]).

Rolul tehnicii legislative și a juristului în procesul de creare a dreptului. Regula de drept nu poate ajunge la o formă tehnică satisfăcătoare sau cel puțin suficientă, decât prin acțiunea conștientă a legiuitorului. În același timp, însă, trebuie prevenit exclusivismul metodologic; dreptul nu trebuie redus la o simplă punere în formă (dictată de metode și reguli tehnice specifice) a „dat”-ului social. El presupune, pe lângă măiestria legiuitorului, luarea în considerare a influenței sistemului de valori, fiind într-un anumit sens o rezultată a acestui sistem. Pentru acest motiv, arta de a formula legi este extrem de dificilă și cere nu numai o serioasă informare, ci și un sentiment de utilitate socială și un fel de intuiție pe care nu le au decât putini oameni. Istoria a conservat asemenea exemple: Solon, legiuitor al Atenei, Lycurg – al Spartei [11, p. 7-8].

În prezent, *a legifera* a devenit un element central și definitoriu al activității statului, a devenit sinonim cu a governa. Legiuitorul își alege procedeele tehnice de legiferare, însă el nu o poate face arbitrar. Sânt anumite principii care stau la baza acțiunii de legiferare, principii deduse din reglementări constituționale sau înscrise ca atare în metodologii de tehnică legislativă, adoptate de parlamente. Asemenea principii sânt urmărite atât în practica legislativă parlamentară, cât și în activitatea normativă a altor organe statale cu competente normative.

De aici decurge inevitabila necesitate de cunoaștere a tehnicii legislative. Aceasta deoarece ea este indispensabilă, mai întâi în opera de elaborare a actelor normative, apoi tuturor juriștilor chemați să interpreteze și să aplice un anumit act normativ, întrucât aceștia trebuie să folosească, în interpretare, cunoștințele de tehnică legislativă pentru a decodifica intențiile legiuitorului atunci când acesta a folosit procedee artificiale, metode de tehnică legislativă.

Elaborarea actelor normative presupune, pe de o parte, existența unor specialiști juriști, care cunosc această metodologie, iar pe de altă parte presupune și implicarea altor specialiști, din alte domenii, care studiază relațiile sociale pe care le reglementează actul normativ respectiv.

În general, juriști specializați în redactarea unui act normativ sânt puțini. Aceasta deoarece activitatea de redactare a legilor necesită competențe juridice speciale, bazate atât pe o excelentă înțelegere a metodologiei legislative, cât și pe o mare experiență în domeniul tehnicii de redactare. Preocupările de tehnică legislativă reclamă o cunoaștere aproape perfectă a dreptului sau cel puțin a ramurii în care operează, dublată, desigur, cu o informare cât mai completă asupra datelor culese în faza elaborării științifice. Ea este o îndeletnicire pentru juriștii cu mulți ani de experiență pe tărâmul dreptului.

Redactarea legilor reprezintă un domeniu specializat, dar un număr mare de juriști nu manifestă aptitudinile necesare sau sânt slab pregătiți din acest punct de vedere, ceea ce se reflectă și în reglementările normative pe care le întocmesc și care, ulterior, se dovedesc a fi confuze, contradictorii, greu aplicabile. În același timp, și teoreticienii în materie sânt extrem de puțini. Prin urmare, dacă se dorește ameliorarea calității modului de elaborare și redactare a legilor, trebuie investit în specialiști care să dispună de aptitudinile necesare și să fie interesați de activitatea dată.

Concluzie. Subliniem că eficiența și calitatea activității de legiferare, mai bine zis a rezultatului acesteia – actele normative, depinde substanțial de existența normelor de tehnică legislativă și de abilitatea specialiștilor chemați să le aplice. Totodată, este necesară și o anumită calitate a normelor de tehnică legislativă care, de altfel, depinde tot de profesionalismul celor care le întocmesc.

Acest moment ne determină să recunoaștem semnificația deosebită a tehnicii legislative nu doar ca un sistem de norme juridice și o știință, dar și ca o disciplină juridică indispensabilă procesului de formare a viitorilor juriști în instituțiile de învățământ superior.

Referințe bibliografice

1. Dicționarul Explicativ al Limbii Române. București: Univers Enciclopedic, 1998.
2. Hanga VI. Dreptul și tehnica juridică. București: Lumina Lex, 2000.
3. Popa N. Teoria generală a dreptului. București: Actami, 2000.
4. Craiovan I. Tratat elementar de teoria generală a dreptului. București: All Beck, 2001.
5. Voicu C. Teoria generală a dreptului. Ediția a ii-a. București: Sylvi, 2000.
6. Baltag d., Guțu A. Teoria generală a dreptului: curs teoretic. Chișinău: Academia de Poliție “Stefan cel Mare”, 2002.
7. Кашанина Т. В. Юридическая техника: учебник. Москва: Норма, 2011.
8. Flămânzeanu I. Elaborarea dreptului cu privire specială asupra legisticii formale. În: Studii de drept românesc, 2009, nr. 1.
9. Mrejeru F. Tehnica legislativă. București: Editura Academiei RSR, 1979.
10. Zlătescu V. D. Introducere în legistica formală. Tehnica legislativă. București: Oscar Print, 1996.
11. Vida III. Manual de legistică formală: introducere în tehnica și procedura legislativă. București: Lumina Lex, 2000.
12. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 18.08.1994.
13. Legea privind actele legislative, nr. 780 din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 36-38 din 14.03.2002
14. Legea privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale, nr. 317 din 18.07.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 208-210 din 03.10.2003
15. Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, nr. 797 din 02.04.1996. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 50 din 07.04.2007
16. Legea privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, nr. 173 din 06.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
17. Legea privind procedura publicării și republicării actelor normative și a rectificărilor operate în ele, nr. 92 din 01.04.2004. În: Monitorul Oficial nr. 64-66 din 23.04.2004.
18. Legea privind transparența în procesul decizional, nr. 239 din 13.11.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 215-217, din 05.12.2008.
19. Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, nr. 1345 din 21.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 189-192 din 15.12.2006.

20. http://justice.gov.md/public/files/proiecte_spre_coordonare/2013.08.23_Proiect_Lege_actele_normative_ro.pdf, vizitat la 04.10.2013

21. Брыжинский А. А., Лукьянов А. А. Техничко-юридические критерии качества законодательного акта. В: Социально-политические науки, 2011, № 1.

22. Худойкина Т. В., Лукьянов А.А. Качество закона: коррупциогенные факторы. В: исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. Тамбов: грамота, 2013, №4 (30).

23. Сырых Е.В. Критерии качества закона. В: законодательная техника: научно-практическое пособие / под ред. Ю.А. Тихомирова. Москва, 2000.